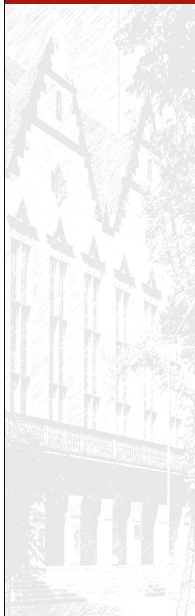

Politechnika Wrocławska

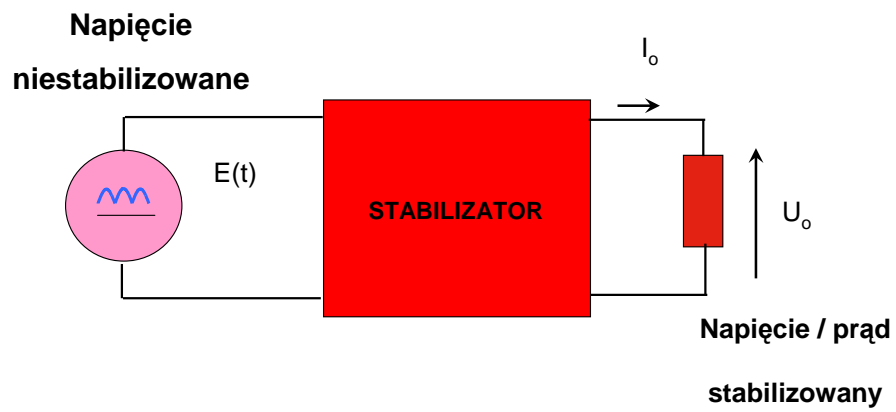

Układy elektroniczne I “Stabilizatory liniowe”

Jerzy Witkowski

Stabilizator prądu , napięcia

Parametry stabilizatorów liniowych napięcia (prądu)

• Napięcie wyjściowe • Zakres napięć wejściowych • Prąd wyjściowy maksymalny i znamionowy • Prąd zwarcia • Zakres temperatury pracy • Sprawność energetyczna	• Prąd wyjściowy • Dopuszczalny spadek napięcia (maksymalny i minimalny) • Napięcie rozwarcia • Zakres temperatury pracy • Sprawność energetyczna

Podstawowe parametry „stabilizacyjne” stabilizatorów liniowych napięcia

Niestabilność od obciążenia
(dynamiczna rezystancja wyjściowa)

Niestabilność długoterminowa

$$\Delta U_o = \frac{\partial U_o}{\partial E} \Delta E + \frac{\partial U_o}{\partial I_o} \Delta I_o + \frac{\partial U_o}{\partial T} \Delta T + \frac{\partial U_o}{\partial t} \Delta t$$

Niestabilność od nap. zasilania

Niestabilność od temperatury

Podstawowe parametry „stabilizacyjne” stabilizatorów liniowych prądu

Niestabilność od obciążenia
(dynamiczna konduktancja wyjściowa)

Niestabilność długoterminowa

$$\Delta I_o = \frac{\partial I_o}{\partial E} \Delta E + \frac{\partial I_o}{\partial U_o} \Delta U_o + \frac{\partial I_o}{\partial T} \Delta T + \frac{\partial I_o}{\partial t} \Delta t$$

Niestabilność od nap. zasilania

Niestabilność od temperatury

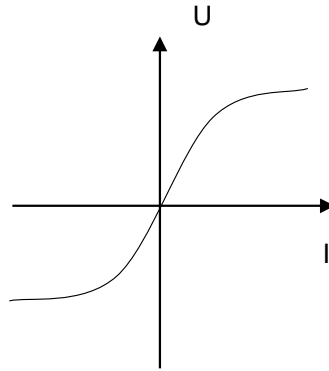

Stabilizatory parametryczne

(napięcie zależy od „parametru” przyrządu półprzewodnikowego)

Warystor

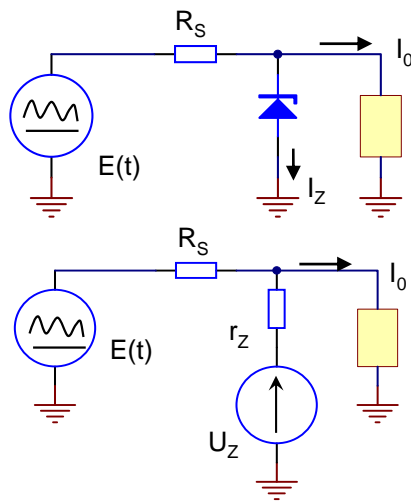
$$U = CI^{0.14 \div 0.5}$$

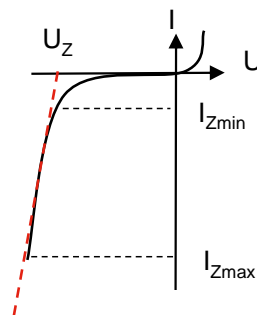

Stabilizatory parametryczne

(napięcie zależy od „parametru” przyrządu półprzewodnikowego)

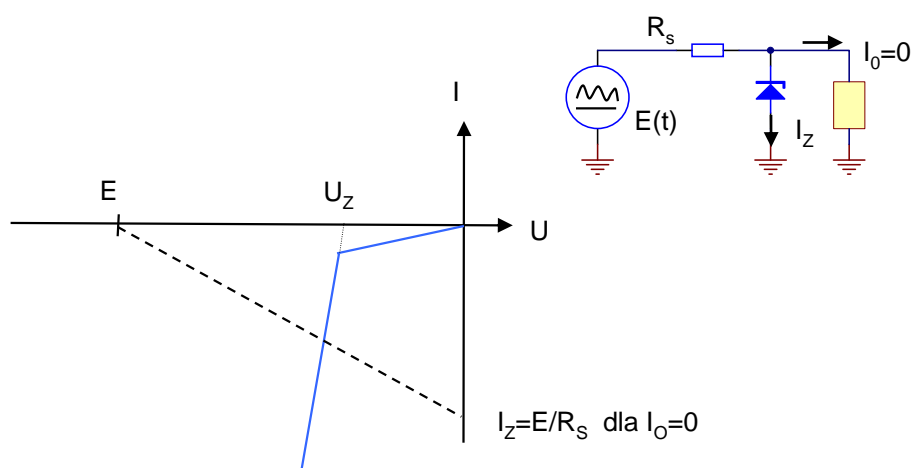

Dioda Zenera

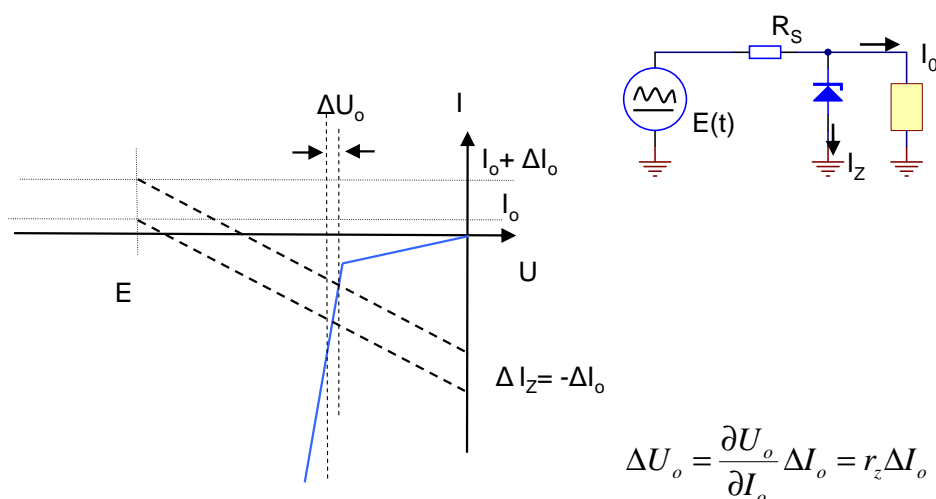
Projekt „diody Zenera”

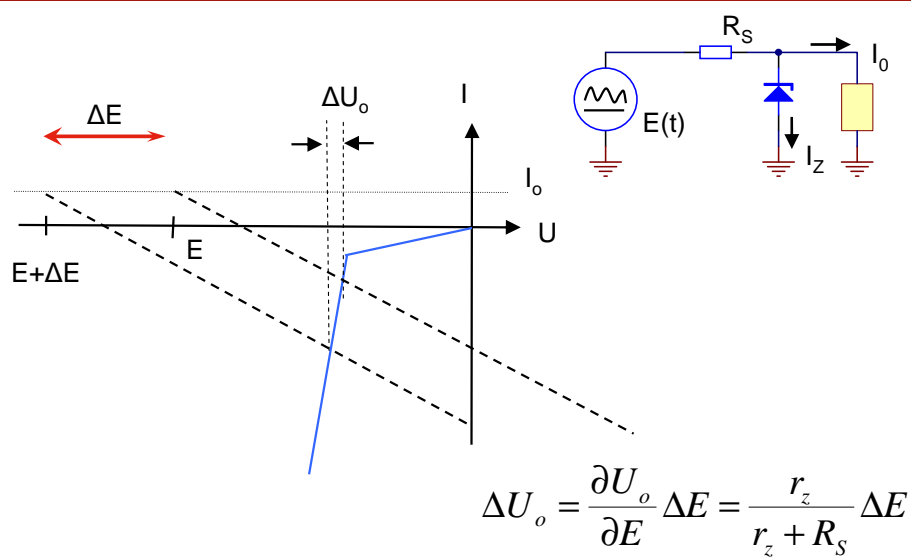

Projekt „diody Zenera” wsp. stabilności od obciążenia

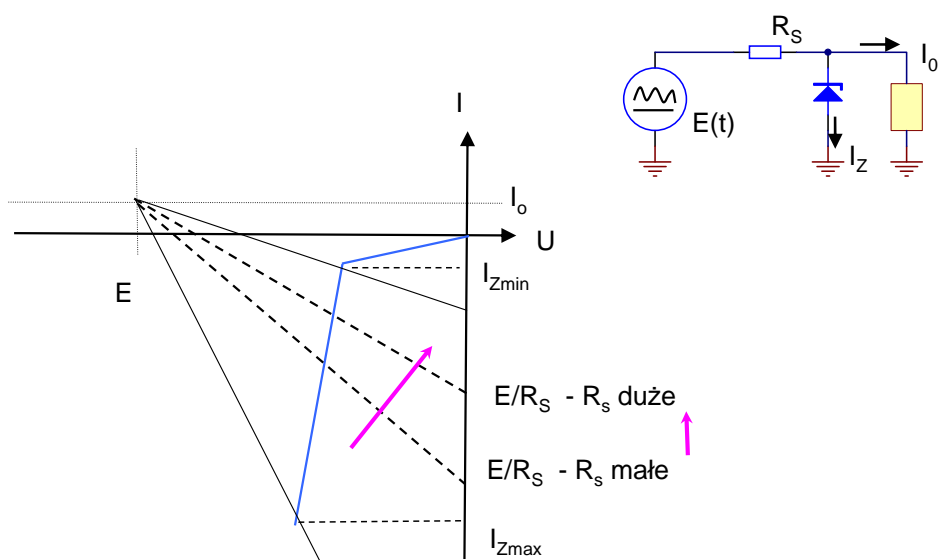

Projekt „diody Zenera” wsp. stabilności od zasilania

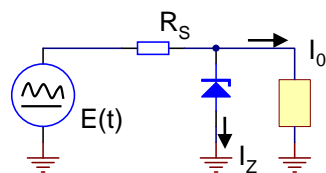
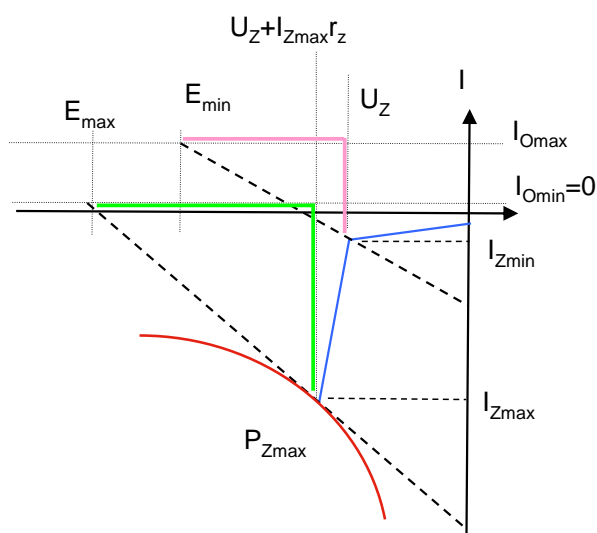

Projekt „diody Zenera” dobór R_S

Projekt „diody Zenera” dobór R_s

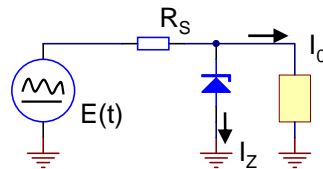

$$R_s \leq \frac{E_{min} - U_Z}{I_{Omax} + I_{Zmin}}$$

$$R_s \geq \frac{E_{max} - (U_Z + I_{Zmax} r_z)}{I_{Omin} + I_{Zmax}}$$

Zasilacz z diodą Zenera wady i zalety

- Wymagana duża różnica $E-U_o$ (wtedy R_S jest dostatecznie duże i stabilizacja skuteczna)
- Duże straty mocy $P_{\text{strat}} = (E-U_o)(I_Z + I_o) + U_Z I_Z$
- Duże szumy diody !!!!!
- Mała wydajność prądowa ($I_{Z\text{max}}$ - związane z mocą diody)
- Słaba stabilność temperaturowa

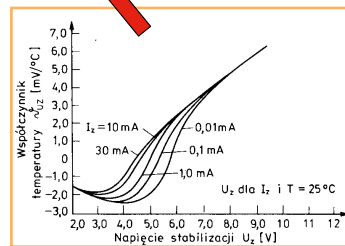
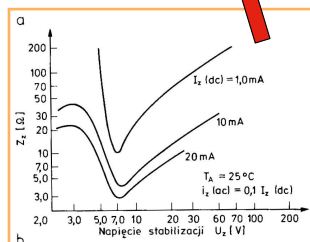
Parametry diod Zenera

$$\Delta U_o = \frac{\partial U_o}{\partial E} \Delta E + \frac{\partial U_o}{\partial I_o} \Delta I_o + \frac{\partial U_o}{\partial T} \Delta T + \frac{\partial U_o}{\partial t} \Delta t$$

$$\Delta U_o = \frac{r_z}{r_z + R_s} \Delta E + r_z \Delta I_o + (TWU_Z) U_Z \Delta T + \frac{\partial U_Z}{\partial t} \Delta t$$

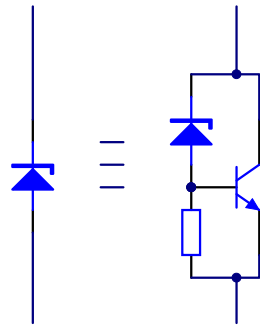
Wymagane duże R_s ,
a więc duże $E-U_o$

Stabilność czasowa
 $U_Z = 10^{-3} \div 10^{-5} [1/1000h]$

Dioda Zenera o zwiększonej mocy

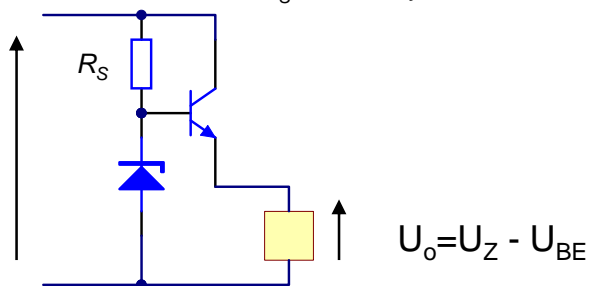
$$U_Z' = U_Z + U_{BE}$$

Stabilizator wtórnikowy

$$\Delta U_o = \frac{r_z}{r_z + R_S} \Delta E + \frac{r_z}{\beta} \Delta I_o + \left((TWU_Z) U_Z - \frac{\partial U_{BE}}{\partial T} \right) \Delta T + \frac{\partial U_Z}{\partial t} \Delta t$$

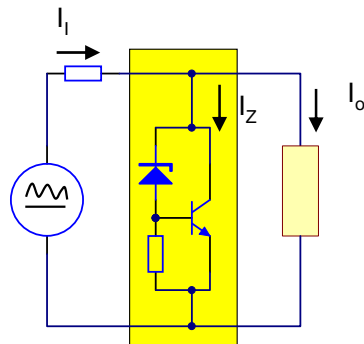
R_S – może być duże

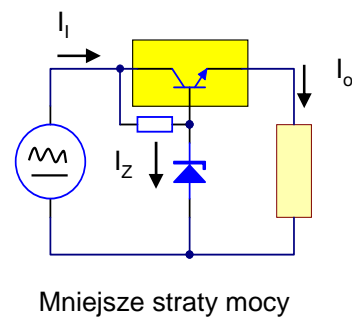

Stabilizator równoległy i szeregowy

$$I_I = I_Z + I_O$$

$$I_I \approx I_O$$

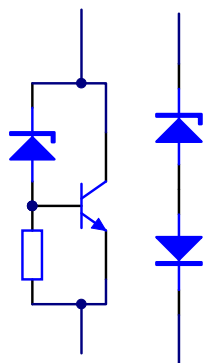

Źródła odniesienia

- Diody Zenera
- Kompensowane diody Zenera
  - Scalone diody
- Band gap („napięcie baza emiter kompensowane termicznie”)
- Termostatowane źródła odniesienia

Dioda Zenera kompensowana termicznie

$$(TWU_z)U_z \approx 2mV / K \quad \text{dla } U_z \approx 6 \div 9V$$

$$\frac{\partial U_{BE}}{\partial T} \approx -2mV$$

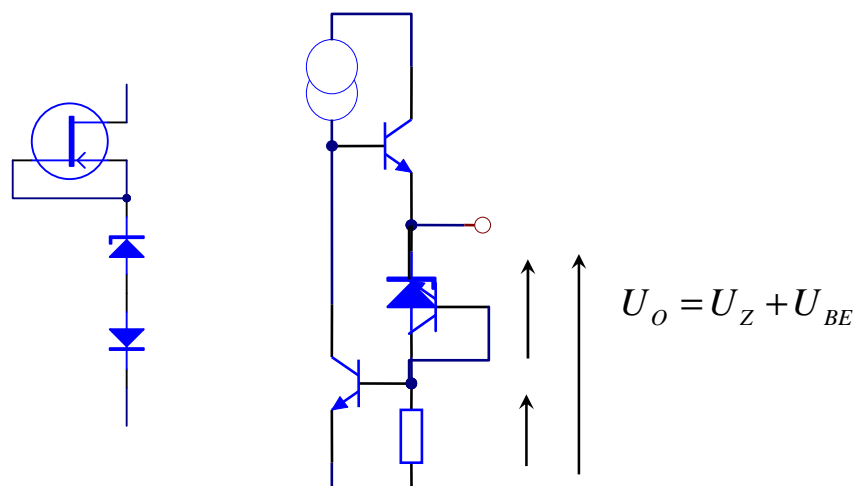
$$TWU_z \approx 0$$

$$U_z = 6 \div 9V$$

Wymagany jest stały prąd bo współczynniki termiczne diody Zenera i diody zależą od prądu

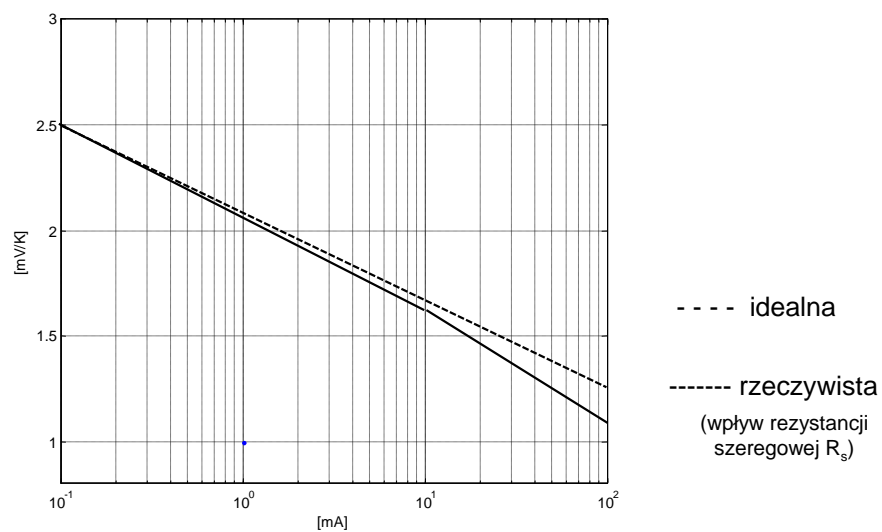
Dioda Zenera kompensowana termicznie przykład

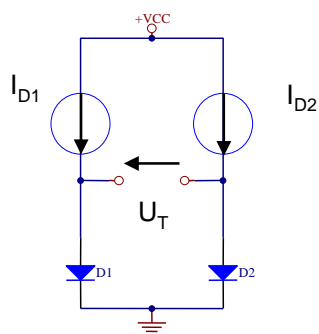
$$\frac{dU_D}{dT}$$

jako funkcja prądu diody
(slajd z wykładu 1 - elementy)

Diodowy czujnik temperatury (slajd z wykładu 1 - elementy)

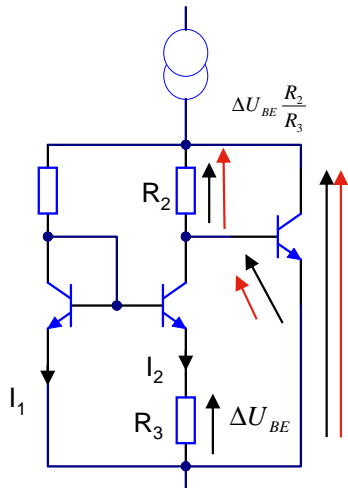
$$I_D = I_s \left(\exp \left(\frac{U_D}{n\phi_T} \right) - 1 \right) \quad \phi_T = \frac{kT}{e}$$

$$U_T = U_{D2} - U_{D1} = n\phi_T \ln \left(\frac{I_{D2}}{I_{D1}} \right)$$

$$\frac{dU_T}{dT} = \frac{nk}{e} \ln \left(\frac{I_{D2}}{I_{D1}} \right)$$

Źródło odniesienia band-gap (przerwa energetyczna)

$$\Delta U_{BE} = U_{BE1} - U_{BE2} = n \frac{kT}{e} \ln \left(\frac{I_2}{I_1} \right)$$

$$U_{REF} = \frac{R_2}{R_3} \Delta U_{BE} + U_{BE3}$$

$$\frac{\partial U_{REF}}{\partial T} = \frac{R_2}{R_3} n \frac{k}{e} \ln \left(\frac{I_2}{I_1} \right) + \frac{U_{BE3} - E_{GO} - 3\phi_T}{T} = 0$$

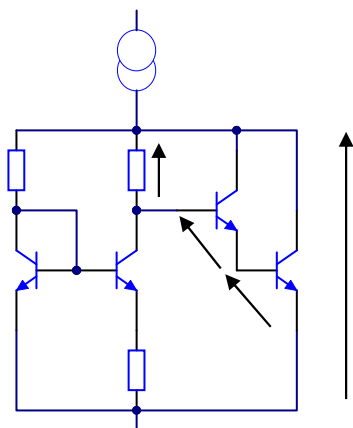
$$\frac{R_2}{R_3} n \frac{k}{e} \ln \left(\frac{I_2}{I_1} \right) = - \frac{U_{BE3} - E_{GO} - 3\phi_T}{T}$$

$$U_{REF} \approx 1,25V$$

Inne odmiany 2,5V i inne

Band-gap 2,5V

$$U_{REF} \approx 2,5V$$

Inne odmiany są możliwe

Źródła odniesienia

- Diody Zenera
- Kompensowane diody Zenera
  - Scalone diody
- Band gap („napięcie baza emiter kompensowane termicznie”)
- Termostatowane źródła odniesienia

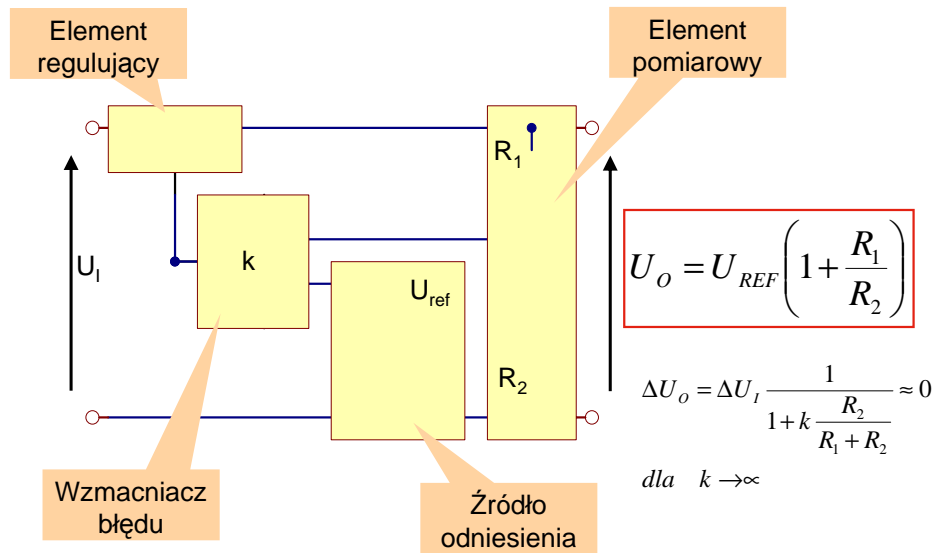
Źródła odniesienia (przykłady)

typ	U_{ref} [V]	I_{zas} [mA]	TWU [ppm/K]	St.czasowa [ppm/1000h]	$\Delta U_{ref}/\Delta U_{ws}$ [% U_{ref} /V]	$\Delta U_{ref}/\Delta I_o$ [% U_{ref} /10mA]	Szumy [μVpp]
Diody wzorcowe (kompensowane termicznie)							
1N821	6,2±5%	7,5	±100	-?			
1N4890	6,2±5%	7,5	±20	100			
Diody scalone							
μA723	7,15±3%	1,6	50	1000	0,003	0,03	
LM329	6,9±5%	1	30	20	0,1		
REF08G	-10±0,2%	2	10		0,02	0,2	10
Źródła „band-gap”							
REF05	5±0,3%	1	3	100	0,006	0,05	10
LM385-1,2	1,235±1%	0,01	30	20		0,8	60
LM385-2,5	2,5±1,5%	0,01	30			0,4	120
Źródła stabilizowane termicznie							
LM399	6,95±5%	17	0,3	20		0,1	
LTZ1000	7,2±4%	20	0,05	0,3			1,2

P.Horowitz, W.Hill, Sztuka eelektroniki

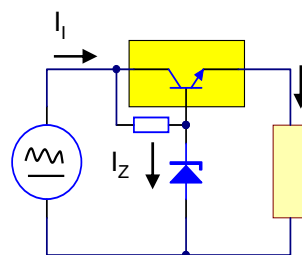
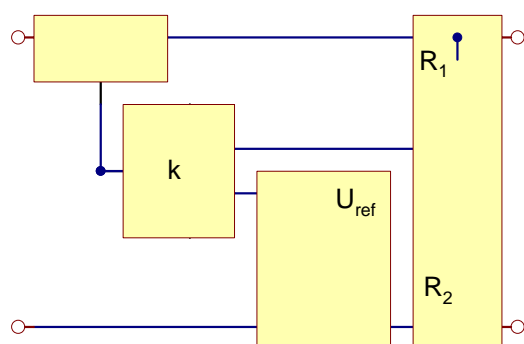

Stabilizatory kompensacyjne

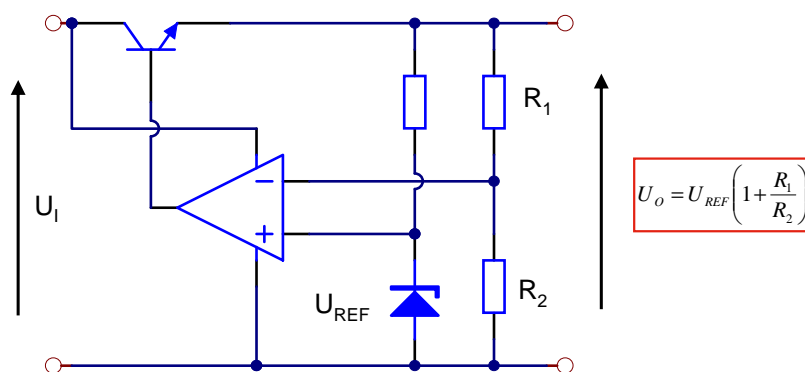

Najprostszy stabilizator kompensacyjny szeregowy

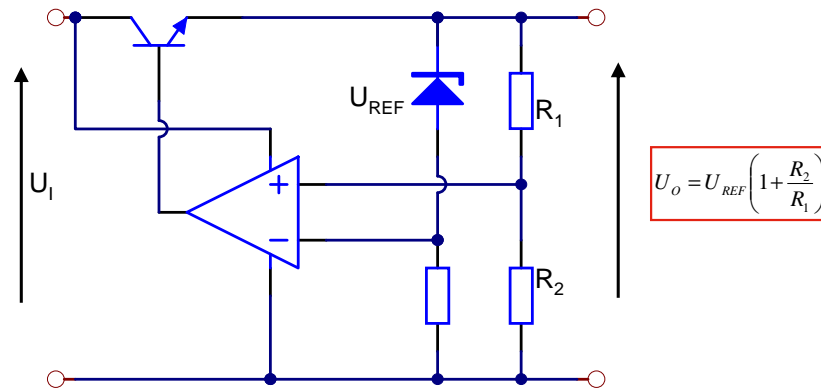

Stabilizator kompensacyjny 1

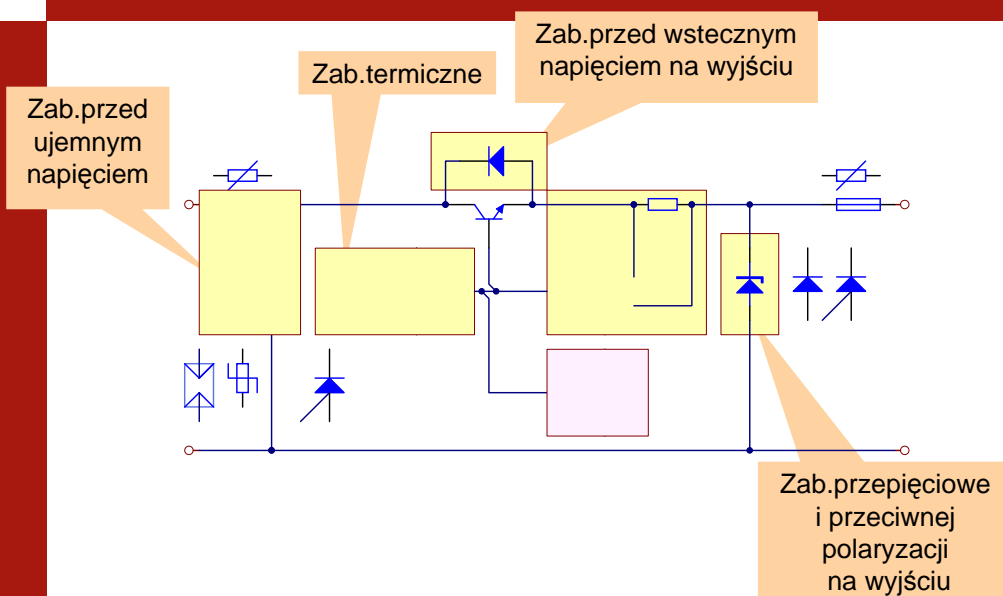

Stabilizator kompensacyjny 2

Typowe układy zabezpieczeń

Elementy stosowane do zabezpieczeń

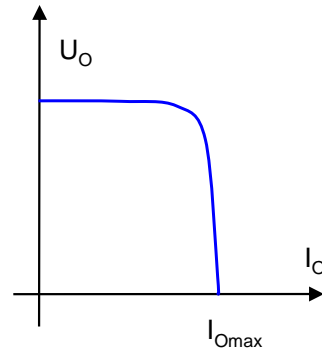
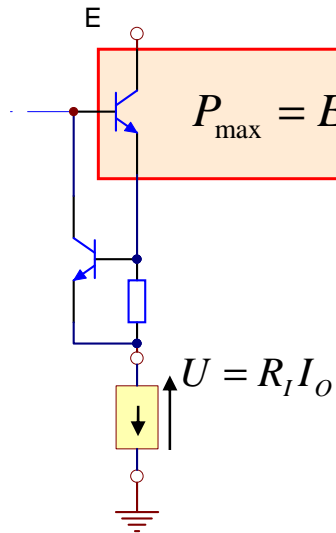
Elementy zabezpieczające:

- dioda,
- dioda Zenera,
- transil (jedno- lub dwustronny),
- triak (tyrystor),
- Iskrownik próżniowy,
- bezpiecznik topikowy (szybki lub zwłoczny),
- bezpiecznik półprzewodnikowy (PTC),
- Inne.....

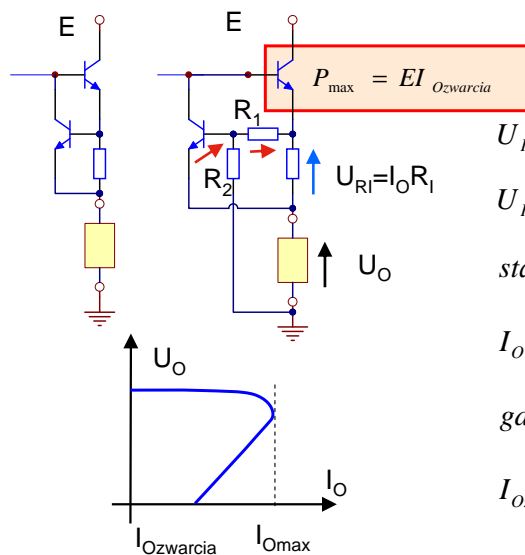
Układ zabezpieczenia prądowego (najprostszy ?)

$$I_{O\max} = \frac{U_{BE}}{R_I} \approx \frac{0,7V}{R_I}$$

Układ zabezpieczenia prądowego (fold-back)

$$U_{R1} = I_{Omax} R_1 > U_{BE} + U_{R1}$$

$$U_{R1} = \frac{R_1}{R_1 + R_2} (U_O + R_1 I_{Omax})$$

stąd :

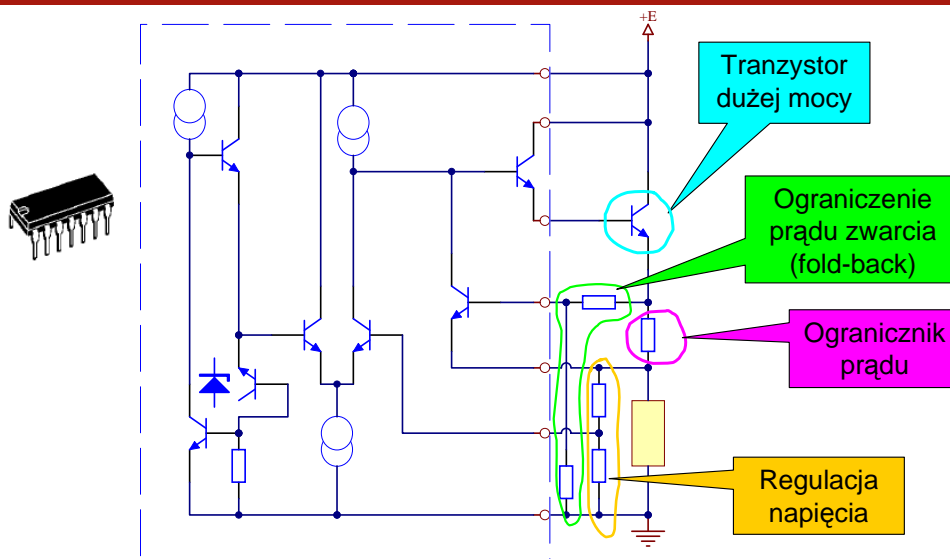
$$I_{Omax} = \frac{1}{R_1} \left[\left(1 + \frac{R_1}{R_2} \right) U_{BE} + \frac{R_1}{R_2} U_O \right]$$

gdy $U_O = 0$

$$I_{Ozwarcia} = \frac{1}{R_1} \left[\left(1 + \frac{R_1}{R_2} \right) U_{BE} \right]$$

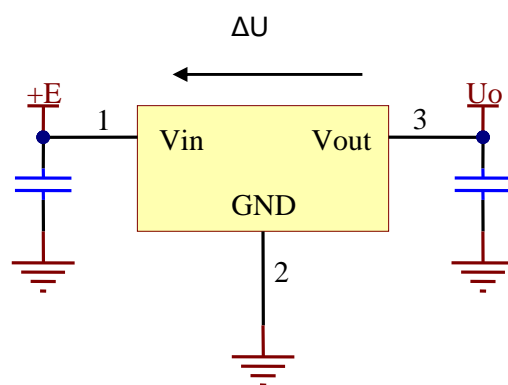

Stabilizatory kompensacyjne $\mu A723$ - schemat b. uproszczony

Stabilizatory trzykońcówkowe o stałym napięciu - 78xXX

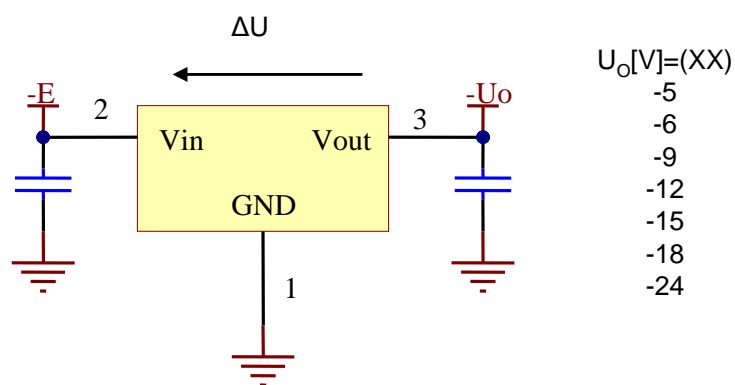

$U_o[V]=(XX)$

3,3
5
5,2
6
8
8,5
9
12
15
18
24

Stabilizatory trzykońcówkowe o stałym napięciu - 79xXX

Stabilizatory trzykońcówkowe o stałym napięciu serii 78xXX

Główne cechy:

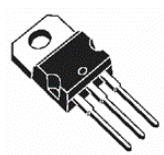
- Napięcie wejściowe - 35V(40V)
- Ograniczenie prądu
0,1A/1A/3A (TO-92/TO-220/TO-3)
- Minimalny spadek napięcia $\Delta U \approx 2V$
- Parametry stabilizacyjne przeciętne
(temperatury, napięcia wyjściowego, obciążenia)
- Ogranicznik temperatury

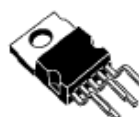
Przykłady obudów stabilizatorów monolitycznych

TO-92 – 100mA

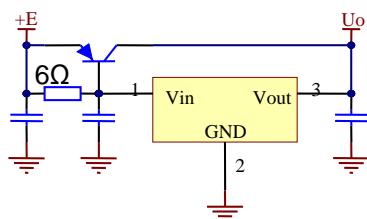
TO-220 – 1A

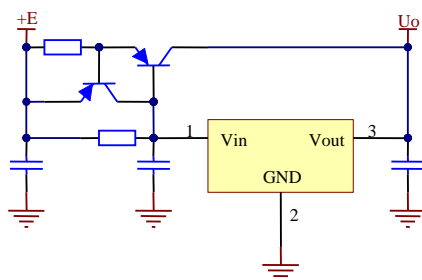
TO-3 – 3÷5A

Stabilizatory napięcia stałego - możliwości rozszerzenia zakresu zastosowań

Zwiększenie dopuszczalnego prądu
-zwiększa się minimalny spadek napięcia

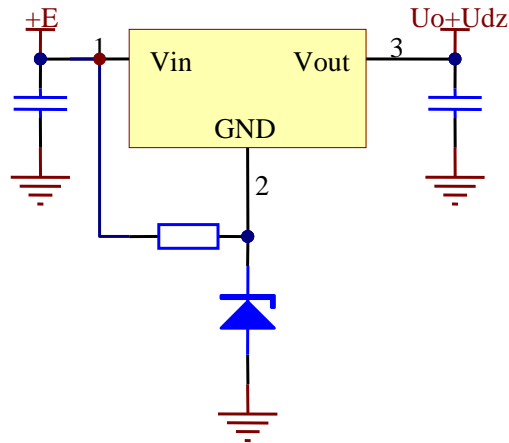

Zwiększenie dopuszczalnego prądu i ograniczenie prądu tranzystora
-zwiększa się minimalny spadek napięcia

Stabilizatory napięcia stałego - możliwości rozszerzenia zakresu zastosowań

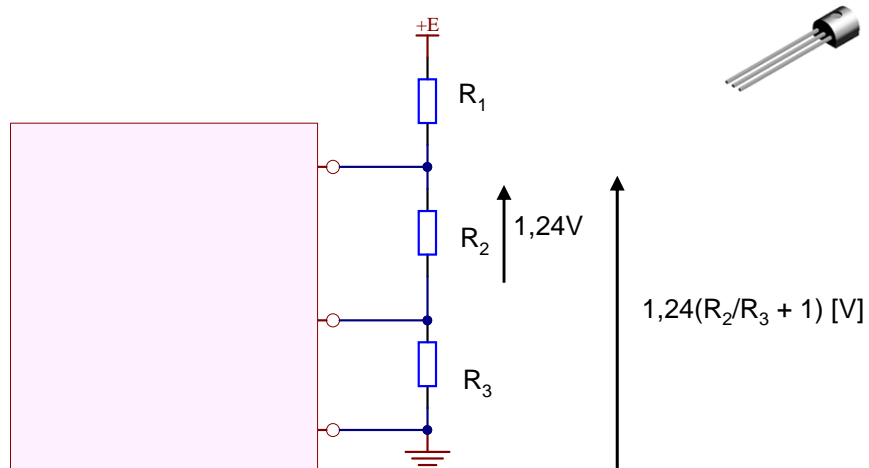

Zwiększenie napięcia wyjściowego

-parametry stabilizacji mogą się pogorszyć jeśli zastosujemy zwykłą diodę Zenera

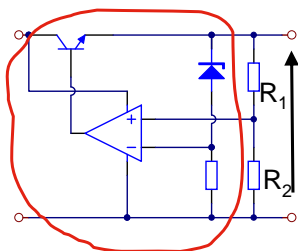

Regulowane napięcie odniesienia trzykońcówkowe LM385-ADJ

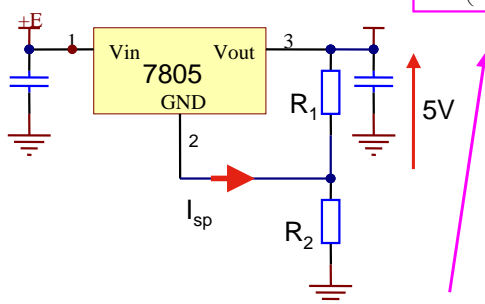

Monolityczne stabilizatory o nastawnym napięciu

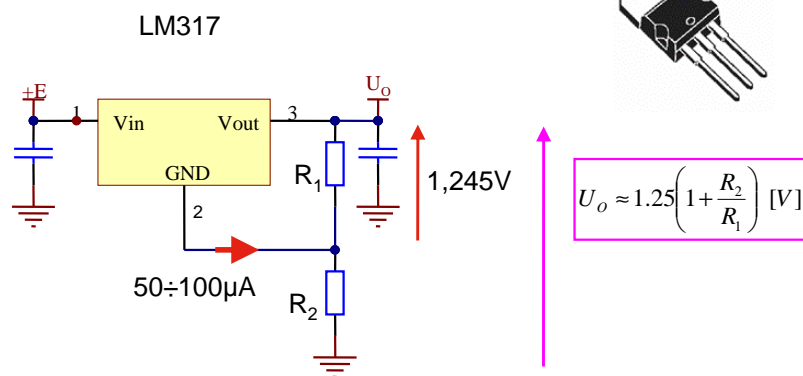
$$U_o = U_{REF} \left(1 + \frac{R_2}{R_1} \right)$$

$$U_o \approx 5 \left(1 + \frac{R_2}{R_1} \right) [V] + I_{SP} R_2$$

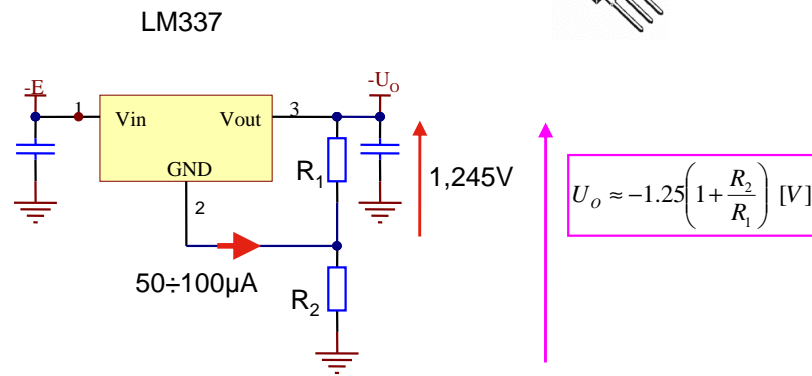

Monolityczne stabilizatory o nastawnym napięciu LM317

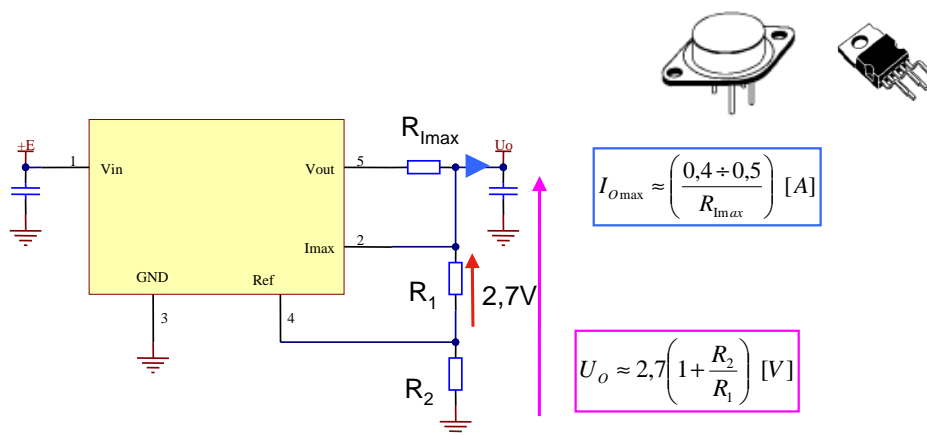

Monolityczne stabilizatory o nastawnym napięciu ujemnym LM337

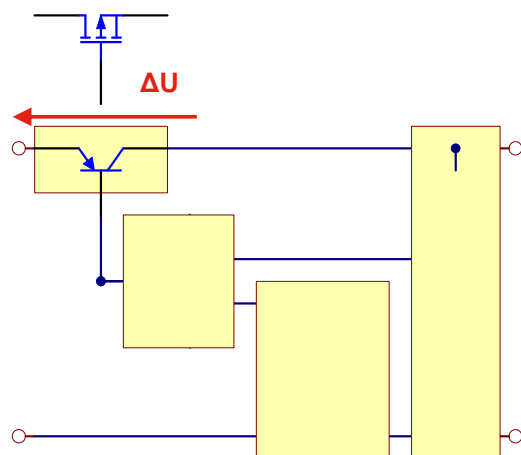

Monolityczne stabilizatory o nastawnym napięciu i prądzie maksymalnym - L200

Stabilizatory LDO (Low DropOut)

W typowym zasilaczu
 $\Delta U > 2V$

W zasilaczu LDO
 $\Delta U > 0,2 \div 0,5V$

Zestawienie właściwości zasilaczy scalonych

typ	U_{max} [V]	U_O [V]	ΔU_{min} [V]	I_{Omax} [A]	$I_{zasilania}$ [mA]	TWU [ppm/K]	St.czasowa [%/1000h]	$\Delta U_O / \Delta U_{we}$ [% U_O /V]	$\Delta U_O / \Delta I_O$ [Ω]
Stabilizatory uniwersalne									
$\mu A723$	40	2-36	2	0,065a	± 100	20	0,001	0,003	0,04
L200	40	2,8-36	2	3,6b	4,3	10	-	0,001	0,002
LM317/337T	40	1,2-37	2	1,5		600	0,3	0,01	0,003
Stabilizatory o ustalonym napięciu									
LM78L05	35	5 $\pm$ 4%	2	0,1	4	300	0,4	0,09	0,01
LM7812	35	12 $\pm$ 4%	2	1	4	300	0,4	0,06	0,01
LM7815CT	35	15 $\pm$ 4%	2	2	4	300	0,4	0,03	0,01
Stabilizatory o ustalonym napięciu ujemnym									
LM7905	-35	-5 $\pm$ 4%	2	1	4	300	0,4	0,09	0,01
Stabilizatory LDO									
LM2340-05	35	5 $\pm$ 4%	0,5	1	4	300	0,4	0,09	0,01

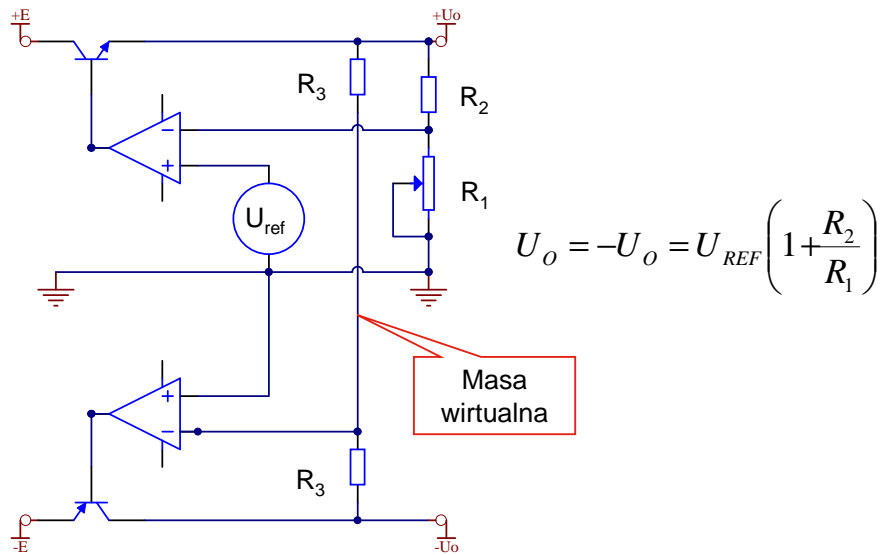
a- tranzystora zewnętrznego

b-bez zewnętrznego ogranicznika

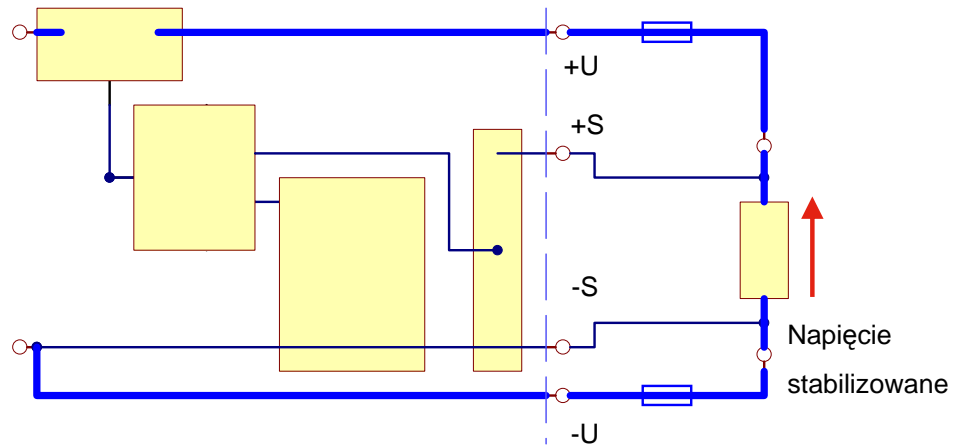

Zasilacz dwunapięciowy „dual tracking regulator”

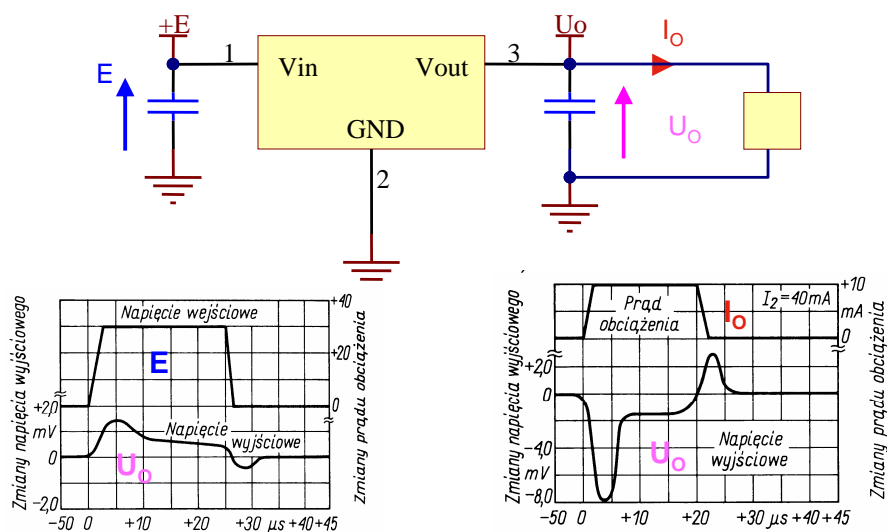

Zasilacz z zaciskami pomiarowymi

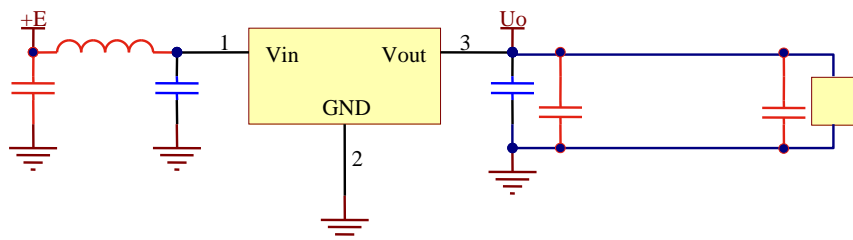

Charakterystyki impulsowe

Charakterystyki impulsowe

Zminimalizowanie skutków skoków napięcia wejściowego:

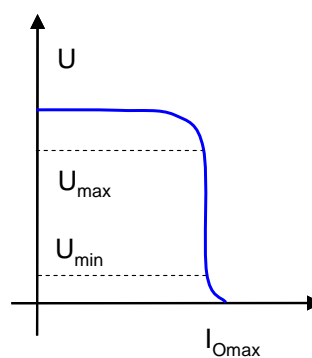
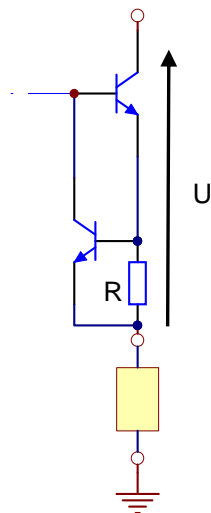
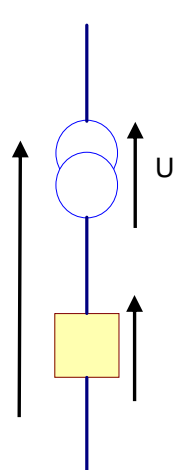
- Dodatkowy filtr (C, L itp..)
- Inne elementy tłumiące (np..transil)
- Zasilacz wstępny

Zminimalizowanie efektów skoków prądu obciążenia:

- zmniejszenie impedancji wyjściowej prze dodanie kondensatorów o małej impedancji dla wysokich częstotliwości,
- kondensatory przy elementach pobierających prąd impulsowo

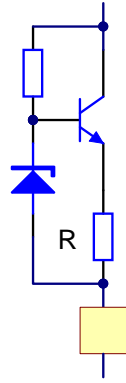
Stabilizatory prądu

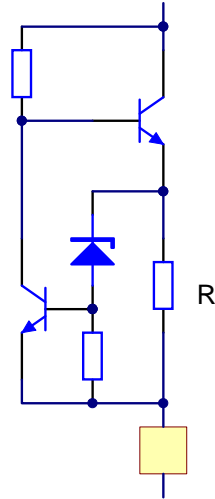
$$I \approx \frac{U_{BE}}{R}$$

Stabilizatory prądu

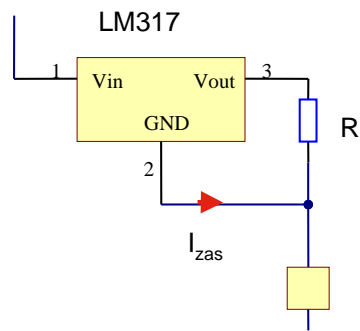
$$I = \frac{U_{DZ} - U_{BE}}{R}$$
$$U_{\min} = U_{DZ} + U_{Tsat}$$

$$I = \frac{U_{DZ} + U_{BE}}{R}$$
$$U_{\min} = U_{DZ} + U_{BE} + U_{Tsat}$$

Stabilizatory prądu

$$I \approx \frac{1,25V}{R} + I_{zas}$$

$$U_{\min} \approx 1,25 + 2 = 3,25V$$

Podsumowanie

- Główne parametry stabilizatorów
- Stabilizatory parametryczne oparte na diodzie Zenera
- Źródła napięć wzorcowych
- Stabilizatory kompensacyjne
- Sposoby zabezpieczeń stabilizatorów
- Stabilizatory scalone - typy, własności
- Stabilizatory prądu